

Mart 1961 ayının birinci veya ikinci haftasında gece saat: 8 de Baltacıoğlu'yu ziyarete gittim. Biraz sonra Cahit Ortac, Beyler de geldi. Yanlarında bir doktor albay, hanım ve oğlu vardı. Albay, Cemal Gürsel'in özel doktoru imiş, "Yeni Adam"ın da eski okuyucularındanmış. Görüşme çok uzadı. Baltacıoğlu din, dil ve sanat olmayınca hiçbir şey olamayacağını anlatı. Komitenin yaptığı sakat işlere işaret etti. Onlar benden önce ayrıldılar. Benim ayrılışında saat 1.00 e geliyordu. Baltacıoğlu görüşmeden memnun kaldığını söyledi. (Doktora hediye ettiği bir kitabı da imzalamıştı.)

20 Mart 1961.

2/59

Bayram İlayişıyla Baltacıoğlu'yu ziyaret ettim. Benden sonra da Cahit Oktay Beyler geldiler. Baltacıoğlu, Albay'ı ziyaret etmelerinin uygun olacağını söyledi.

Cahit Beyler gitti. Millî Eğitimde çalışan bir genç geldi. Amerikaya gideceğini söyledi, Baltacıoğlu'ndan yardım ve bilgi istedi. O da bazı kitaplarını verdi. Konu aleviliğe geldi. Gençin alevi olduğunu öğrendik. Genç, alevilik hakkında Baltacıoğlu'nun yazdığı yazıları bastırabileceklerini söyledi. Hanımönünde bir kitapçıyı tarif etti. Konu çok enteresandı. Fakat bir randevum vardı. Ayrıl-
ırken;

-Efendim, konu çok enteresan! Ayrılmalı zorunda kaldığım için üzgünüm. dedim.

9 Nisan 1961.

3/60

Saat 4 sıralarında Bahçelievleri'ne gittim. Fadime hastalanmış, yatıyor. Hammeferdi de üzgün ve yorgundu. Baltacıoğlu ayın 20. sinde beş konferans vermek üzere İzmir'e gideceğini söyledi. Davet eden Halk Eğitimi Derneği Başkanı Memduh Yaşayan. Sonra da Niğde'ye ve Zonguldak'a gidecek konferanslar verecek. Ay sonunda da evin tamir işleri için İstanbul'a gidecek.

Dil konusıyla ilgili bir makale hazırlamıştı. Dil Kurumuna gönderecekti. Ben elden aldım. Sami Özerdine götüreceğim.

Hammeferdi çocukları bırakıp İzmir'e gitmek istemiyor. Baltacıoğlu ve ben de gitmesinin iyi olacağını söyledik.

Baltacıoğlu "Pedagojide İhtilâl"i hazırlamak istiyor.

"Yeni Adam"ın yeni bir sayı hazırlanıyor mu? Teferik'in ibsi forması dizgiye verilmiş. Gelen abone sayısı 200 kadar. Halbuki daha çok olacağını ümit etmiştik. Ben ilk on formanın gurubun kapaksız olarak gönderil-

mesinin aleyhte psikolojik etisi 4/6/1
olacağını söyledim. Herhalde, ucuz da
olsa bir kopya yapılması gerektiğini be-
listtim. Baltacıoğlu uygun kassiladı.

Bir ara söz benim hazırladığım ve
iki defa Baltacıoğlu tarafından tas-
hik edilen yazıya intikal etti. Balta-

acıoğlu:
- Yazıya getirin, dedi. Gelecek sayıya

basalım.

Ben: Yazımın "Yeni Adam'da basılması
benim için şereftir.

Bu teklife pek çok memnun oldum.

11 Nisan 1961.

5/62

Sabahleyin Dil Kurumuna gittim. Sami
özerdim yolu. Yazıcı Ali Püsküllüoğlu
lu'na berahtım. Sami Bey'e vermesini
rica ettim.

Akşamüzeri saat 19.00 - 19.30 arası
da Baltacıoğlu'ya telefon ettim. 5-10
dakika konuştuk. Yazıcı Sami Bey'e
veremediğini söyledim. "Zararı yok"
dedi. İzmir'de verilecek konferansın
gazetelerde ilan edilmesinin fayda-
lından söz ettim. Baltacıoğlu Dr. Mem-
duh Yaşayan'a telefon açacağını ve
bundan konferansların gazetelerde
ilan edilmesinin faydasını belirtce-
ğini söyledi.

30 Nisan 1961.

6/63

Saat 16.00 sralarında telefon ettim:

- Efendim, hoş geldiniz.
- Hoş bulduk.
- Efendim, seyahatiniz nasıl geçti?
- Çok güzel geçti.
- Ziyaretinize gelmek istiyordum. Aca-
ba vaktiniz var mı?
- Buyrun.
- Teşekkür ederim.

Saat 16.30 civarında Bahçelievlerde
idim. Baltacıoğlu iyi tras olmuştur. Şih-
hatlı görünüyordu. İzmirde Hanımefendi
ile beraber trenle gitmişler. Dr. Mem-
duh Yaşayan çok ilgi göstermiş. ^{emin} Evinde
misafir kalmışlar. İzmirden başka
Bergama, Ödemiş ve Kırka'ya gitmişler.
Yalnız İzmirde yedi konferans verilmiş.
Bazı günler iki konferans üstüste ve -
sülmüş. Bütün konferanslar da çok sin-
leyici toplandı. Konferans konuları: Din
ve milliyet, Avrupa plastik sanatları
karşısında Türk plastik sanatlarının
üstünlüğü, Dünya bir eğitim inkılabı
bekliyor, Alevilik. Bilhassa alevileri

müdafaâ eden komizmalar yap- 7/4
mıs. Çok alkışlanmış. İzmir Radyosunda /64
da bir komizma yapmış, Baltacıoğlu.
(Memduh Yaşayan "Yeni Adam"ın eski
okuyucusu. Hatta "Yeni Adam ~~enede~~ kimdir?"
anketine cevap vermiş, ve bir kol saati
mükâfat almış. Hanımı için "Hoca" Tam
Avrupalı kadın!" diyor. Bütün masrafları
bu aile çekmiş. Baltacıoğlu'nun araba-
larıyla gezdikmişler.
Baltacıoğlu pülüm diye bir han-
mın her konferansın sonunda kendini
nasıl yoldan çevirdiğini ve lâfı tut-
tuğunu anlatıyor. Hanıma bir de isim
~~uydurmuş~~ takmış; "İşgal Hanım". Kadın
çini tabak üzerine boyayla işlemele
yapmış, sergiliyormuş. Tanesi 2000 -
3000 lira fiyat koymuş. Kim alır? iste...
İstanbul'a taşındıklarında, Dr. Memduh
Yaşayan'lar ziyarete geleceklermiş. Han-
mefendi ~~Amidea~~ evi nasıl tertipleye-
ceğini şimdiden kendine üzüntü konusu
yapıyor.

Millî Bilik Komitesinin tutumun-
dan söz ettik biraz. Yassıda duruşma-
larının gereksiz olarak uzamasından ya-
kindik. Ne yazık ki; çok güzel ihtilâl-
ler yapıyoruz. Ama devam ettiremiyo-

Ruz. *

Diyanet İşleri Reis Muavini 8/65
den söz açıldı. Adam atomları, kimyası,
diğer fizikî konuları ile Kur'anı karşı-
tarp broşürler yazan biriymiş. Baltacıoğlu:

"Ötekiler irtica softası, diğeri Buda
ilim softası."

Bu arada Baltacıoğlu bir ara ha-
zırladığı "Allah" adlı broşürden bah-
setti. Diyanet İşleri bunu basmak
icin almış; altı ay incelemiş. Sonunda
"Bazı testip hataları var. Onlar düzeltil-
diği takdirde basılabilir." demiş. Baltacıoğlu,
bu testip hatalarının tercüme ha-
taları demek olacağını, tercüme hataları-
nın da onların yaptığını; çünkü aynı
kelimeyi üç yerde ayrı ayrı tercüme et-
tiklerini gösterivermiş. Ondan sonra da
bir daha ses - sada çekmemiş. Broşür
de basılmamış, tabii.

* Baltacıoğlu, bu arada, Atatürk'ün bile pek
çok yanlış yaptığını; bir türlü yanlışlardan
kurtulamadığımızı, batılı olamadığımızı söy-
ledi.

Baltacıoğlu'ya istediğimizi verdim." Güzel, dedi. gele-
cek sayıya basalım." Çok çok memnun oldum.

6 Mayıs 1961.

9/66

Sabahleyin Daireye gittiğimde masa-
nın üstünde bir kağıt vardı:

"Halduncuğum,
Baltacıoğlu'ya bir zahmet telefon edeceksiniz.
Hürmetler. Yalçın"

Yalçın ağabeyin, çalıştığım yeri nasıl bulduğuna
hayret ettim.

Saat 10.30 sıralarında telefon ettim. Baltacıoğlu'nun sabahları çalıştığını bildiğim için, Hanımefendi'yi telefona rica ettim. Hanımefendi, Hocanın beni aradığını, kendisine haber vereceğini söyledi. Hoca telefona geldi. İzmir'e gidip geldiğini (görüşüğümüzü unutarak) söyledi. Bu seyahatte çok yolculuğunu söyledi. Niğde'ye gidip gidemeyeceklerini sordum. Henüz vakit olmamış. Yarın sabah İstanbul'a gideceklerini, Niğde'ye de dönüşte gideceğini söyledi. Pazartesi-Çarşamba günleri arasında Galatasaray Lisesinde Unesco'nun toplantısı varmış. Bu arada Baltacıoğlu'nun Unesco'da üye olduğunu öğrendim. Aplikasyon işi için de bu arada görüşmek istedikleri için Şahap Beyi adresini verdim. Acele mektup da yazacağımı söyledim.

Akşam Saat 8.05 de Baltacıoğlu'ya tekrar telefon ettim. Şahap Beyin telefon numarasını verdim. "Yolunuz açık olsun." dedim. Teşekkür ederek telefonu kapadılar.

7 Mayıs 1961.

10/67
Şahap Beye mektup yazdım. Baltacıoğlu'nun kendisiyle görüşeceğini bildirdim. Ayrıca İhsan Nejat Şen'e kart yazdım. Baltacıoğlu ile, imkân bulursa görüşmesini; belki, bir konferans alabileceğini yazdım.

Aksam, oturdum; Baltacıoğlu'nun eserlerinin isimlerini teker teker kartlara işledim. Eski eserlerinin müfihim bir kısmı bende yok. Yapılacak iş şu: Bütün kitaplardaki yazıların konuları ve yazılma zamanları ayrı ayrı kartlara işlenecek. Bu kartlar konularına ve yazılış zamanlarına göre tasnif edilecek. Her konuda; fikirlerin tekâmülü ve merhaleleri incelenecek. Bu yönde bir çalışma olacak ama Baltacıoğlu'yu en iyi şekilde anlamak için bu şekilde çalışmak şart. Ancak bu çalışmalar yapıldıktan sonra; şahsiyeti ve muhtemelen incelenebilir ve anlaşılabilir. Görüşmelerimizle ilgili notların da bu çalışmaya yardımcı olacak.

Dün "Türk Dili" dergisine Baltacıoğlu'nun yazdığı cümlemizi. Üzüldüm. Kendilerine bir şey söyledim. Ancak önümüzdeki sayıda yayımlanacağını sanıyorum.

Son günlerde Baltacıoğlu Medeniyet'te yeniden yazmaya başladı. Ama Medeniyet'i gazetecilerde bulmaya imkân yok. Yalnız ecadlarına sathıyollar.

12 Mayıs 1961.

11/68

Akşamüzeri. Bahçelievler'e telefon aç-
tum. Hammefendi ile görüştüm. Hoca İstan-
bul'dan bu akşam dönüyor mu? Dün, ortadoğu
Teknik Üniversitesi'nin yapacağı bir aile otu-
rumu'na ilgili ilânlarda Baltacıoğlu'nun adını
görmüştüm. Bunu Hammefendi'ye söyledim. Öğ-
rencilerin daha önce Hoca'yla görüşmelerini
ve bugün de bu mektup geldiğini söyledi.
Hocanın bu toplantıya katılacağını tahmin
etti.

13 Mayıs 1961.

12/69

Sabahleyin saat 9. a gelmek üzere.
Dairedeydim. Bir ara koridora çıktım.
Hüseyin efendi telefonu almış, birisiyle
görüşüyordu. Telefonu ben aldım. Kimi iste-
diklerini sordum. Tok bir ses "Haldem
Özgen Beyi . . ." deyince sevindim. Bu
Hoca'nın sesiydi. ^{H. Özgen} Sesinin ayrı bir özelliği
var. Adeta, işitme alanımızda hiçbir boş-
luk bırakmıyor. Bütün işitme alanımızı
dolandırıyor. "Hemen Hoşgeldiniz, efendim,
ben Haldem." dedim. Seyahatlerinin nasıl
geçtiğini sordum. İyi geçtiğini söyledi-
ler. Ben de "Çok memnun oldum." dedim.
Ortadoğu Üniversitesi gençlerini top-
lantısı hakkında bilgi istiyorlardı.
On-oniki kişinin davet edilmiş olduğunu,
Üniversiteli ve Halk Eğitimi konusunda bal-
zıklı konuşacaklarını söyledim. Baltacı-
oğlu bu durumu beğenmedi. Gelip gelmeye-
ceklerini sordum. Gelmeyeceklerini söyle-
diler.

Bu Unesco toplantısı hakkında da bir
konuşma geçti. Amacının ne olduğu belli
olmayan, için bir araya toplanmışların
bilmeyen insanlar ve prensiplerinin ne ol-
duğu bilinmeyen bir topluluk" dediler.
Baltacıoğlu sevinçlere kalmamış. Yalnız
trende gelirken, sonucu bir arkadaşla-
rına sormuşlar. O da, Baltacıoğlu'nun

Yönetim Kurulu'na seçildiğini söyle - 13/70
miş. Baltacıoğlu, bu seçilme için;

"Benim için bir şeref değil." dedi. Ben hemen
"E fendim, dedim. Hiç olmazsa prensiplerin

oneler olması gerektiği konusunda faydanız
olur." gibi bir söz söyledim. "Yok, dediler.
Bunun olabilmesi için kasımsızdakilere
alıcı durumda olması lazım. Orda bu
yok." Halk vermektan başka elden ne
gelir. Bu arada Baltacıoğlu "Allahın malıdır" dedi ama
bir iki söz daha konuştuk.

İstanbul'da Şahabettin Beyle görüş -
şememişler. Buradan mektup yazıp Ha -
ziran'da yardımını isteyecekler.

Görüşme böylece bitti.

Haziran'da, bir mani çıkmazla, İstan -
bul'a taşınacaklar. O zaman "Yeni adam"
da muntazaman çıkabileceğini düşünür
yorlar. Hayulisi.

Öğleden sonra Akademi Oturum'a gittim.
Konuşmalar karşılıklı konuşma olmak -
tan ziyade kısa süreli bir seri konfe -
rans idi. Tuhaf Feyzioğlu bu fikirdeydi.
Dinleyicilerin karşısında sıralanmaların
da "Fasıl Heyeti gibi" sözlerle anlatı. Her
konuşma, diğer konuşanlara pek alınmıyor,
gerekli-pekşis kendi konularını veya düşün -
celerini söylüyordu. Ahmet Yıldız'ın toplantısı
idare edip tarzı kusurluydu. Baltacıoğlu'nun
gelmemesine hak vardım. 10 dakikada konuş -
mak için 3 saat oturmak zorunda kalmak ce -
kılmaz bir şey olacaktır.

Önemli bir not:

14/71

Birgün Baltacıoğlu, Doğuda bulunan ve çeşitli sebepler yüzünden dış tesirler altında kalmakta olan vatandaşlarda Milliyet Sürurü nasıl canlandırabileceğini anlattı. "Hayret edeceksiniz, dedi. Yapılacak iş şudur: Oralara saz heyetleri göndereceksiniz. Cıplak ve tığil oyuncu kadınlar göndereceksiniz. Seyirciler o coşkunluk halini yaşasınlar. Hep-sini fethetmiş, yeniden canlandı-
mız durdurmuş."

25 Mayıs 1961. Perşembe.

15/72

Saat 18.15 de Baltacıoğlu'ya telefon ettim. Evde olduğunu bildirdi. Postahane-neden çıktım. Hemen Bahçelievler'e git-tim. Kapıya Baltacıoğlu açtı. Oyaliüstü, bugünkü havanın tuhaflığından söz etti. Salona girdik, oturduk.

Baltacıoğlu:

- Ben size birşey söyleyecektim. Size söz başladı. Hatırlamak ister gibi bi-raz düşündü. Sonra devam etti:

- Çetin Altan bir yazı yazmış. Milli-yet'te, geçen ay içinde. İlim adanla-rından söz açan bir yazı yazmış. Benden bahsediyormuş. Ben Milliyet alıyorum. Ama yazıyı görmedim.

Ben hemen not aldım. Yazıyı araya-cağımı söyledim.

Baltacıoğlu sordu:

- Siz Peyami Safa'nın yazı yazdığı gazete-yi okuyor musunuz?

- Peyami Safa'nın yazılarını okumak is-terim. Fakat o gazeteye, para vermiş olma-malı için almıyorum.

- Evet. Benim komünist olduğumu kim ihbar etmiş bilir midiniz? Peyami Safa! Tehaf teşkil mi?

- Bu nasıl belli oldu?

- Tabii ki dosyasından. Yakında ^{16/73}
öğrendim. Halbuki benim hakkımda
çok övücü yazılar da yazmıştır. An-
laşılmasın bir psikolojik durum.
Sonra, Baltacıoğlu Peyami Safa'ya
ilk defa nasıl tanıştığımı anlatmaya
başladı:

- Birinci cihan harbinin ilk yılıydı.
Ben Milli Talim ve Terbiye Cemiyetinin
katibi umumisi idim. Bina - - - - - yerde
meydanın hemen karşısındaydı. Peyami
Safa o zaman muhtemelen bir gazete
tekte çalışıyordu. Bir gün odamda otu-
rurken geldi. Sorularımı sormaya baş-
ladı. Normal olarak oturmasını söy-
lemem lazımdı. Söyleyemedim. Tutul-
dum kaldım. Yapılması lazım gelen şeyi
düşünemediğim, yaptığımın hatalı ol-
duğumu bildiğim halde birsey söyle-
yemedim. Anlaşılmasın bir hal!

Ben - Psikolojik durumlar arası-
nda bir aykırılık, bir çatışma oldu.
daha o zamandan.

Baltacıoğlu - Öyle. Hatta notlarını
da ayakta aldı. Bu olay onun işi-
rinde tesir yapmış olabilir.

Ben - Sizi komünist diye ihbar 17/74
ettikten sonra da bunu telâfi
için o yazıları yazmış olabilir.

Baltacıoğlu - Mümkündür. O zaman
~~Ben~~ benim verdiğim konferanslara
bazı belli polisler dinlemişler. Milli-
yet hakkında komünistliğini görünce
Tahkikatı durdurmuşlar. Dosyaya
kapamışlar.

Ben - ~~Ben~~ Efendim, bu olayla sizin
dinde reform hakkında yazdığınız ya-
zıdan sonra ortaya çıkan olayın il-
gisi varmı?

Baltacıoğlu - Hayır. O daha sonra ol-
muştur. Yeni Adan'ı çekilmeye baş-
ladığım sıralarda. Bu tahkikat da
üniversiteden ayrılacağım sıralarda
olmuştur.

Ben - Yani 1932, 1933 yıllarında.

Baltacıoğlu - Peyami Safa ruhun anor-
mal bir insandır. Yatalak bir karakter
vardır. Siz Peyami'yi tanıyorsunuz?

Ben - Yakından tanımam. Konferans-
lara vesilesiyle birkaç defa gördüm.

Okadar.

Sonra, geçen yıl Payami Sefa - 18/75
nın İstanbul'da Milliyetçiler Derne-
ğinde verdiği "Avrupa Birliği Karşında
Türk Milliyetçiliği" konulu konferan-
sundan söz açtım. Bu konferansta Bal-
tacıoğlu'dan hiç bahsetmediğini söy-
ledim. Ben o zaman bazı sorular da
sormuştum. Ancak, bir antipati uyandı-
racakım sezerek, Baltacıoğlu'dan bah-
setmemiştim. "Türk İnkılabına Bahş-
lar"ı nasıl imzalattığımı anlattım.
E. İleri titriyordu, belirsiz olarak. Yazısı
normal bir insanın yazısı değildi. Ade-
ta korkmuştum.

Baltacıoğlu - Milliyet hakkında ho-
nusunlar, yazarlar benim Milliyet
tarifini incelemek zorundadılar.
Bilim adamının yapacağı budur. Hiç
bir tarif benim tarifim kadar mil-
liyete açıklık getirmemiştir. Geleniği
tarif ettim, kültürü tarif ettim, mede-
niyeti tarif ettim. Milliyetin gelenek
birliği olduğunu söyledim. Bunu tarihi
örneklerle gösterdim. Kültürleri bir ol-

duşu halde gelenekleri ayrı danda - 19/
kun ayrı millet olduğunu gösterdim. / 76
Kültürleri ayrı olduğu halde gelenek -
leri bir dandan da tek millet olabi -
leceğini gösterdim.

Ben - Pek çok konuşmalarda ve eserlerde
bilhassa sizden söz edilmediğine dikkat
ettim. Mesela örf ve adetlerden, sanat -
tan, ahlaktan bahseden bir kitapta...
Cahit Tanyol'un yazdığı kitapta Ziya
Fehalî' ten iki esere baş vurulmuş,
Sizin bir tek eserimize baş vurul -
mamış. Halbuki kitapta 5-6 sayfa -
lık kitap isimleri listesi var.

Bir ara şunları söyledim:
- Bir arkadaşım söyle dedi. Ben hep Baltacıoğlu -
yu okuyordum. Bu, problemleri objektif görmene
mani olur.

Baltacıoğlu - Doçtu.

Ben - Ben de cevabını alacağım bütün soru -
ların en iyi şekilde sizin tarafınızdan
cevaplandırılmış olduğunu, alacağımı sizin
yazılarınızda bulduğumu söyledim.

Baltacıoğlu - Biz niye Durkheim, Bergson,
Rousseau üzerinde duruyoruz ya şunları

üzerinde durmuyoruz.

20/77

Bir ara, 27 Mayıs yıldönümünü ve -
silesiyle sokaklara asılan dövizlerden söz
actım. Bu, sadece tıfıllık demektir. Bunun üye-
rine Baltacıoğlu Medeniyete yeni verdiği bir
yazıda üç türlü milliyetçilik olduğunu yazd-
ığını söyledi:

- 1) Kelime milliyetçiliği
- 2) Romantik milliyetçilik
- 3) Aksiyon milliyetçiliği

Bizde milliyetçiliğin kelime evresinde
bulunduğunu da belirtti.

Medeniyete bu yazı daha verilmiş. Bu yazı
nın konusu: Dünya Pedagojisi bir ihtilâl
bekliyor.

Baltacıoğlu - Amerikan istatistikçilerinin
durumu nedir? Onlar yalnız olayları tesbit
eder. Tehlikeyi ihbar eder. Fakat çaresini
söylenmez.

İki hafta kadar önce Felsefe Teknik
Öğretmen Okulu Akademi'ni açmış.
Bu okulun Müdürünü Baltacıoğlu pek beğen-
miyor. Bu öğrencinin vasıta olması saye-
sinde bu okul öğrencilerine, tanesi onbeş
liradan, 5000 liralık kadar Kur'an sa-
tılmış.

Şimdi de Semsettin Yazatan kitabı
Kur'an satmış.

Kul'an tefsirinin 15 formasyonun ya - 21/78
zılması tamamen bitmiş. Bu ayın 30.
unda Baltacıoğlu Kurkhaleye gidecek.
Öğretmenler Derneği bir konferans düzenli.
Onlara'dan otomobille alacaklarmış.
Aynı ilk haftasında da Niğde'ye gide-
lecek.

Baltacıoğlu'ya yazı yazdım nasıl fişle-
diğimi anlattım. Beğendi. Kendisinin 100
güncel fişi olduğunu söyledi. Fiş yapmama
kolaylık olması üzere fiş kağıtları verdi.
Yeni Adan'ın eski sayılarından one varsa
benim için ayıracaktı. Kendisinin 75-
tanbul'da eski code peşinle gazete bapuru
berahattim de bu arada söyledi.

Estetik üzerinde konuşurken;
Baltacıoğlu - Estetik ile ilgili ancak iki
kitap buldum. Biri Polhanın Mansonj
de Last adlı kitabı. Diğeri de Alain'in
Propoları. İse yarar başka kitap yok.

Benden birsey de istediler!
Milliyet'de Çetin Altan'ın ilim adamların-
dan söz açan bir yazısı çıkmış. Nisan ayı için
de. Bu yazı aranacak. Baltacıoğlu'ya bildirilecek.

Genel Kutuphaneden, 1903-1908 yılları ara-
sında yayınlanan İrdam gazetesinin olup
olmadığı sorulacak. Belhassa 1906-1907
yıllarından birinde Ramazan ayında

Baltacıoğlu'nun ilk yazısı yayınlan- 22/
mış.
- Birgün kütüphaneye beraberce gi- /79
delim. İlk yazılarını bulmak isti-
yorum.

- Hay hay, efendim. Ben bu ciltlerin
olup olmadığını öğrenir size haber ve-
ririm.

10 Haziran Cumartesi veya 11 Haziran Pa-23/80
yar (1961) günü:

Baltacıoğlu'na ziyarete gittim. Saat
16.00 seralanydı. Yalçın Ağabey benden önce
gelmişti. Baltacıoğlu kırk kile seyahatini
anlattı. Hanımefendi kısa kollu elbise
ile gitmiş. Orada bu yüzden üzücü bir
hadise de olmuş.

Çetin Altan'ın Milliyet'te çıkan ya-
zısını bulmuştum. Onu verdim. Bende
noksan olan Yeni Adamlara ve Baltacıo-
ğlunun kitaplarına ait listeyi de ver-
dim.

Biraz sonra Hanımefendi geldi. Biraz
rahat sezdi. Hocayla aralarında münakaşa
çikti. Hoca sinirlendi. Dadan çıktı.
Hanımefendi Yalçın Ağabey'e "dest yan-
de. Meğer Hoca'mın Niğde'den dönüşü anı
olmuş. Yemek de biraz geçilmiş. Hanım-
efendiye bu yüzden Hoca çıkmış. Mimar-
kasa olmuş. Hanımefendi o gündü beri
Hocayla konuşmamış. Geç saate
kadar oturduk. Hoca Niğde seyahat-
tinden hiç memnun kalmamış. İle
otdın hali berbatmış. Saat: 20.00

Sıralarımda ben evden ayrıldım. 24

O günden sonra Hocayı arayama-
dım. 1 Temmuz 1961 Cumartesi günü
Saat: 10 sıralarımda beni Daireden
telefonla aradılar. Arayan Hanımle-
fendiydi. Hoca 29 Haziran 1961 Per-
şembe günü İstanbul'a gitmiş.
Elektrik idaresindeki bir işi bana
havale ettiler. Kemeri çittim. Oradan
dan Bahçelievlere eve çittim. Fiş-
yann bir kısmı toplanmış, amba-
lajlanmıştı. 10 Tonluk bir kamyon
geldi. Kolları sıvadık. Fadime de
çok yardım etti. Öğleden sonra saat
15.30 da arabamın yüklenmesi bitti
ama biz de bittik. Gözümüzü kara-
racak derecede yol omuştuk. Saat
16.00 da ancak yemeğe oturabil-
dik. Saat: 18.45 e kadar Bahçeli-
evleri de kaldık. Bir ara evim bah-
cesini de gezdim doladım. Evim
işini de tekrar tekrar doladım.

Adeta hafızama bütün teferru- 25
atım işledim. 7 şyalan yürütmek için
gelen adamlardan birini bir sözünü
unutamıyorum. Adam;
- Burası ev değil, Devlet Malzeme
ofisi. demişti.

7tesi günü saat: 10.30 da eve
gittim. Geriye kalan kitaplar ta-
van arasına istif edilecekti. Hatta
çok yardım etti. Olabildiği kadar
düzenledik. Mevcut kitaplar sun-
lar: Türke Doğru, Batya Doğru, Bataki,
Andoval Palas, Kafa Tâmirisi, Ölümler,
Tiyatro, Sosyoloji (az), Locke, Aşkın Psi-
koloji, Öğretmen (az). Kitapların nü-
him bir kısmı İstanbul'a gönderildi.
Sonra bozuk kulan formaların yattık.
Öğle yemeğinde hep beraberdik. Akşam
üzleri Saat: 18.00 serhalında ben ayrıl-
dım. Saat: 20.00 de de Stasyona git-
tim. Hammefendi, köpek için çok müş-
külât çıkarıldığını söyledi.

Aptanaktan Fadime kuyumcu. 26
İstanbul'a gitmeyi istemiyordu.
İstanbul'u sevmiyordu. Bunu bir gün
babasına söylemişti. Babası da;

— Kimse duymasın bezim, demişti.
Duyarlarsa zevkiz derler.

Hatice bile ağlıyordu. O oğlan
Cocuklar gibi sert ve hasar & Hatice.
Saat: 20.05 de tren kalktı. Uzun

müddet el salladık.

Böylece Baltacıoğlu ile görüş-
melerimize, bir müddet, zaruri olarak
ara vermiş olduk. Bir daha ne za-
man görüşebileceğimizi, henüz bile-
miyorum. Yalnız, en kısa zamanda
görüşebilmeyi umut ediyorum, arzu
ediyorum. Haydi Allah'tan...

Yenişehir,

23 Temmuz 1961

7

Sayın Büyüğüm,

Yerleşme işlerimizin bitmiş olduğunu
 ümit ediyorum. ^{Yeni evimizde} Hayırlısıyla güle güle
 oturacağımızı dilerim.

Havagazı ve elektrik hesabım tamamen
 kapattım. Depozito bedellerim de
 geri aldım. Havagazı için 15 TL., elek-
 trik için de 10.8 TL. depozito varmış.
 Böylece bendeki para 125 TL oldu.
 Havagazıyla elektriğin ücreti de 94,15 TL
 tuttu. Müesseseden aldığım makbuzu,
 bir de geriye kalan 30.85 TL nı gön-
 deriyorum.

~~Yalnız~~ Size bir olay da duyurmak iş-
 tiyorum. Türk Mühendis ve Mimar Odaları
 Birliğinin, akarmakta olduğu "Teknik Ha-
 bes" gazetesinde bir yazım yayımlandı.

Size bir müşasem gönderiyorum. Bu
 yazıda ^{yararlan} sizin inceleme metodunuzdan ya-
 rarlandım. Özellikle Din Kongresi için
 yazışmalarınız bana çok yardımcı oldu.
 Rehber

~~##~~ Ancak, ~~bu~~ hatalarımın neles oldu-
ğunu henüz bilmiyorum. Daha sonraki 28
çalışmalarında, öğrenebildiğim hatalarımı
düzelteceğime çalışacağım.

~~##~~ İstanbul'un "Yeni Adam" için de
Hammeferdi'ye saygularımı ulaştır-
manızı dilerim. Derin saygularımı sunar-
ım.

Haldun Özen

Yenişehir/
29/8/1961

Sayın Büyüğüm,

Mektubunuzu aldım. Tercih Erben
Beyi aradım. İzinli olduğuna için
görüşemedim. ^{Fakato} Döner Reza Doğrul'un
tercümelerini aradım, buldum. Orada
~~##~~ sözü edilen belgeleri kopye
ettim. Size bildiriyorum. Ayrıca
Ayyıldız Matbaasına da gittim.
(7.) numaralı emrin ekteki listesi-
minin tamamlanması gerektiğini
bildirdim. Sigden haber gelinceye

132. nci
kadar ~~ve~~ sayfaya basmaya - 29
caklar. (7) numaralı belgenin
kesin şeklini bana bildirirseniz,
gerekli tashihini hemen yaptura-
bileceğim.

H. Ziya Ülken'in aramamı di-
lediğiniz makalesini henüz bu-
lamadım. Yeni Sabah gazetesinin
1958 koleksiyonunda böyle bir
yazı yok. En kısa zamanda
Tiger Yollarında ^{ayrıntılı} bakıp sonucu
size ^{koleksiyonlama} bildireceğim.

"Teknik Haber" gazetesinin
bir nüshasını gönderiyorum.
Müsait zamanınız olabilirse,
tenkitlerinizi bildirmenizi
dilerim.

"Yeni Adam"ı çıkarmak yo-
lunda kardeşliğimiz, güçlük-
leri kısa zamanda halledi-
ceğimizi ümit ediyorum. Çünkü

"Yeni Adam"ın çölenmesinin 30
gerekti olduğuna sizin nasıl
inandığınızı biliyorum. Türkiye'de
yilların beri süregelen bir medeni-
yet buhranı, hem de bir kültür
buhranı var. ~~Bunun sonucu~~
durum ^{büyük} bir ~~proble~~ sosyal problem
yaratıyor: Adam problemi!... "Yeni
Adam" bu buhranı giderecek, hem
de adam problemini çözecektir.

Derin Saygılarımla Sunarım.
Haldun Bey

1960 yılı içinde yapılan bir rö - 31
rüyemde Baltacıoğlu, kendisini çok üz-
deran, sinirlendiren bazı davranışları
şöyle anlattı:

"Açık hava sinemalarına hiç gitmem.
Arka sırada oturan benim sandalyeme
ayaklarını dayadığını, gıcırdatıyor mu
çok sinirlenirim. Bir de yolda veya
otobüste biri, elini omuzuma vur-
muş da, dokunmuş da geçmeye kalk-
tı mı kızarım. Adama ölmek
arzusu gelir içinden."

1961 yılında da sinirli bir günüydü.
~~Şişli'de geniş bir toplantı vardı. Namme fendi~~
ile aralarında bir kavgalık geç-
mişti. Söz arasında şunları söyledi:
"Ben talihsiz adamım. Evlenmek se-
nim için uygun değilmiş. Ben hiç ev-
lenmemeliyim."

20.3.1961 günü yapılan görüşmeden

bir not:

Bir düşüncemi Baltacıoğlu'na açıkladım.

Son günlerde Millî Birlik Komitesi aleyhinde ileri sürülen görüşler gö-
teriyor ki; Başlı Komite üyelerinin ba-
zıları, topluma mal olan ilk laora-
mlarını zedelemek yoluna düşmüşler-
dir. Bu, halkın benimsediği genel yol
yeline kişisel, henüz tecrübe görme-
miş yollara sapmak istemelerinden,
halk namına işbaşında olduklarını
umutlarından ileri gelmektedir.

1946-1950 arasında Halk Partisini
yepretilen, 1950-1960 arasında Demokrat
Partinin başını yiyen, altı ay içinde
Millî Birlik Komitesini de yanlışlıkla
yapmaya sürükleyen nedir?

Baltacıoğlu; ~~bu~~ bunun sebebi
"sosyolojik" değildir, diyor. "Şahsi"
dir. "Şahsların hataları bu durumda do-
ğurmaktadır."

33
Anlaşılıyor ki; toplumumuzun istediği ay-
dın tipini yetiştiremiyoruz. Dün kötü olan,
bu yüzden, bugün iyi sayılabiliyor,
yahu tekrar kötü olabiliyor. Bu toplum-
da değer buhranı var. Bu toplum, şahsi-
yeti bütün olmayan, kulda aydınlar
yetiştirmenin acısını çekiyor.

Ankara, 7/9/1961.

Sayın Büyüğüm,

Mektubunuzu aldım. ~~Henüz~~ Yalçın ağabeyle görüştüm. Aldığım bilgileri yazıyorum.

Şeref Çelebi Ankara'da yokmuş; köydeymiş. Yalçın ağabey her gün Çelebi köyünden önce döner meşazaya uğruyor. Gelir gelmez durumunu kendisine bildirecek.

Size de hemen bilgi verecek. Yaşar efendi ile de, Çelebiyi gördükten sonra görüşecek.

Fevzi Boztepe'den kâğıt almak mümkün olmamış. Birkaç defa Yalçın ağabeyi atlatmış. Dün ve bugün ben de Medeniyet matbaasına gittim. Boztepe'yi aradım. Bulamadım. Yalçın tekral ^{arayacağım.} ~~gözet-~~ ~~tiyim~~ Sonucu ayrıca size bildireceğim.

Tefsir için kaplık işi de 76 -
 Rahim Bayman İstanbul'da ^{bulun-}
^{acak şekilde kaplık da bulunmuş.}
 olduğu için geçirmiş. ^{Dün} ⁷ ^{ser} ^{gramlık ve} ^{ebatında} ¹⁵⁰ ^{70 x 100} ^{cm'lik} kap-
 lık alıp ^{ayyıldız} ^{matbaasına}
 teslim ettim. ^{Bedeli olan 182 liraya hesabınıza not ettiler} ^{Alınan} kaplığın
 357 ^{kasa} adedi Kur'an'ın kaplığı -
 nun senesinde. Hepsi bu kadardı.
 O yüzden 23 adet de filizi yeşil
 alınmıştır. Bugün saat 11'de kap-
 lıklar matbaada kesilmeye, ha-
 zırlanmaya başladı.

Yalçın ağabeyle görüşmemiz de
 Tefsir'in basılması ^{temel olarak} ^{başlıklarına}
 başka yanlışlıkları üzerinde durul-
 du. Bunları düzeltmek mümkün
 olmayacağına göre bir "yanlış - doğru
 cetveli" gerekli ^{oluyor} ^{mu} ^{acaba?}
 Bilginize sunarım.

"Pedagojide İhtilâl" in hazırlan

miş olduğuna sevindim. Burada para işinin halli için çalışacağız. İnşallah kısa zamanda basılır. ~~Satış~~ Çok satış yapacağına inanıyorum.

"Teknik Haber" gazetesinde çıkan yazı ile ilgili tavsiyelerinize teşekkür ederim. Çalışacağım. Bu postayla size ~~10~~ ¹⁰ 6 Eylül tarihli "Yeniğin" gazetelerini gönderiyorum. 2.nci sayfasında bir yazım yayımlandı. Derin Saygılarımla sunarım.

Faldu Bey

Bu mektup gönderildikten sonra, 10 Eylül tarihli gazetede yayınlanan "Türkiye'nin Harita ve Kadastro Problemi" adlı yazı da gönderildi.

Ankara, 24 Eylül
1961.

Sayın Büyüğüm,
Sizce bir an önce bilgi vermek
amacıyla bu mektubu yazıyorum.
Tefsirin başkisi bitmiştir. Kap-
ları tahelmiştir. Gönderilebilecek
durumdadır.

Yeni Adam reklam nişası-
nın ne miktar basılacağına
tereddüt olmuştum. Yalçın ağabey
durumu size de yazmıştı. Ancak,
bir gecikme olmaması için, Yal-
çın ağabeye, matbaaya ~~1000~~
bir de bana yazmış olduğumuz
mektupları karşılaştırdık.
(20.000) tane basılması ge-
rektiğine karar verdik. Reklam
nişası da basılmıştır,
hazırdır.

Tefsirlerin çekilmesini

38
için; 50' serlik paketlerin
ip geçen bürümüne dayanıklı,
kalın mukavvalar konulmuştur.
Bir tanesinin dahi sedelenmesine
dikkat ^{sarı} edilecektir. İstanbul'a
gayıret ^{gayıret} içinde göndermeğe gayret
et ^{çalışıyoruz.} ~~Matbaa~~ ~~Matbaa~~
~~Matbaa~~ ~~Matbaa~~ Bu işi de
buna zamanda sonuçlandırma-
cağız. Nakliyatçularla görüş-
tük. E ve kadar getirebilecek-
lerini söylediler. Ancak, bu
adamların sözlerine pek gü-
ven olmuyor. Gerekiirse ben de
kamyonla geleceğim. (Benim de
İstanbul'da bazı ^{şahsi} işlerim ola-
cak). Kitapların, reklam müs-
halarının nakledileceği günü de
telgrafla bildireceğiz.

Reklam müşhası için piyasada
(68x100)
kâğıt bulunamadı. Matbaa
çok anlayış gösterdi. Elin-
de mevcut kâğıtlardan ^(68x100)
landi. Bayman piyasada kâğıt

aryor. Bulunca matbaaya
olan ~~bu~~ kâğıt borcumu kapa-
yacagız. Kaplığın faturasını
da bu mektupla beraber gönderi-
yorum.

Boztepe'yi bulup gördüm.
Kendisinden 5 ¹⁵⁷¹⁸⁰ topdaha kâğıt
~~borcu~~ borcudur. Ancak bu kâğıt 57180'dir.
Ayrıca da
emanet durmaktadır. Dilerseniz
"Pedagojide İhtilal" için kul-
lanılabilecek. Seçimin yaklaş-
ması yüzünden matbaanın işleri
çok sıkıştı. "Pedagojide İhti-
lâl"i bledi ile basacaklar.
Fiatını da hesaplayıp ~~10~~ 10 gün
içinde bildireceksin. ~~Matbaa~~ Matbaa
önce başka işine başlayamaz-
lar.

Durum budur. Tefsirin nakli
işini kısa zamanda yapabileceğimizi
ümit ediyorum.

Derin Saygılarımla Sunakım.

Habib Bey

Hammeferdimin genç kadınlar ve erkekler hakkında söyledikleri

~~Öğretmen, yalnız Baltacıoğlu'nu okumamda mahzurlar hakkında söyledikleri, ^{"Bin miye Dülkheim, Bergson, Rousseau üzerinde duruyorduk dördüncüleri üzerinde düşünmüştük."} Sofistikalardan sözler için söylenenler~~

Yaptığım fişler için söylenenler (Baltacıoğlu'nun 100 grup fişi

var.)
Eşli yazıyla olanlar
Yeni
Yeni Adanmışlar
Gazetelerdekiler
Dergilerdekiler
Eşli evdeki
gazete kumpur-
leri

Herkesin gazetesi hakkında söyle-
menler

Kur'an tefsirinin 15 formasının ya-
zılması bitmiş.

Aynı 30 unda Kurkhalaya git-
ti. Sonra da Niş'e'ye

İzmir'de bir hac kıran satılmış.

Tehnikî Öğ. Ok. Müdürlüğü ile görüşme
okulda 5000 liralık kıran satıl-
mış. İki hafta kadar önce aynı okul Alul Taciri'nin
aynı zamanda Balıkesirli ihtilalci 12 dalilka ho-
nuşmuş.

Hatice'nin bedava hocaları

Taşınma işi ve hazırlık.

Milliyete verilen ilgiyi

Milliyete ilik halinde,
üç türlü milliyete ilik vardı:

- Kelime milliyete iligi
- Romantiki "
- Alisizyon "

Bizde milliyete ilik kelime evresin-
dedir.

2) Dünya pedagojisi bir ihtilal bekli-
yor.

Amerikan istatistikçilerinin durumu
Onlar hayları yalnız tesbit eder. Teh-
likeyi ihbar eder. Felakati çaresini
bölmez.

Ankara, 1 Ekim 1961.

Sayın Büyüğüm,

Antalya Nakliyat Şirketi ile gönderdiğim kitapların, ~~çok~~ bir aksaklık olmadan size ulaştığını ümit ediyorum. Ambalaj sandıkları pek dayanıklı değildi. Daha sağlamın bulmak. Hem de çok pahalı olacaktı. Nakliye işinde, Şirketin Ankara ^{Şubesi} Müdürü Zekeriya Bey ^{ile} Muavini Behzat Bey teminat vermişlerdi. O yüzden kitaplarla beraber oraya gelmene lüzum kalmadı. İnşallah bir aksaklık çıkmamıştır.

Sandıkların çok teslimi için diğer şirketlerle anlaşmak mümkün olmadı. Ya "Şirkete birakınız" dediler, ya da çok fazla ücret istediler. Antalya da fiyat daha fazla ancak 60 lira indi. Faturayı size gönderiyorum. Satılmanın sandıkların bedeli de 35 liradır. Bu paranın gönderilmesini

mesi gerekli değildir. Hesabına kay-
detmenizi dilerim.

Yalçın Ağabeyin bana verdiği
500 liralık bir faturayı da gön-
deriyorum.

Matbaadan teslim alınan tefsir-
ler ~~sayısı~~ 3250 ~~tanedir~~ Bunun 8
tanesi Matbaaya verilmiştir. 2 tanesi
on Yıldıram Bey almıştır. Bir tanesi
Yalçın Ağabeyde, ilgilenenlere göste-
rilmek üzere mümüne olarak aliko-
nulanmıştır. Bir tanesi de, adresi deği-
şen bir aboneye verilmek üzere ben-
dedir. Böylece, size gönderilenler
3238 tane olur. Ancak, sonra-
dan öğrendiğime göre, ~~bu~~
Ankaradaki abonelerden ~~birisi~~
~~iki~~ ^{dört} kişinin daha adresi değişmiştir.

Buna ait liste ekli ^{Sefer Aytekin'e} 1000 tane yeni adan, verilmiştir.
Tefsir kağıdına ait faturayı
bulup size göndereceğiz.

Dişinizle temas ettim. ~~teşekkür~~
Bakiye Muamele tamamlanmıştır.

Başbakanlık Muhasebe Müdürlüğüne
gittim. Dosyayı çıkardılar, gördüm.
23/9/1961 tarih ve 64862 sayılı te-

liye ~~bu~~ mektubu ile namınca 1992
Eğer adresini göremeyişse kânen,
lira gönderilmiştir. Bankalar Ca-
desinde Merkez Bankasından ala-
bilirsiniz.

Diğer işler için Yalçın ağabey
size ayrıca yazacaktır.

Derim saygılarımla sunarım.

Haldun Özyü

Adresi değişen tefsir abonesi:

- 1) Demirel Baktır,
- 2) Ali Rıza Balaman,
- 3) Eren Kaynak,
- 4) Sadettin Gökçe,
- 5) Adil Abuk.

Bunlardan birine verilmek üzere ben de
bir tek kitap olduğundan daha dört
kitabın benim adresime gönderilmesini
dilerim.

70

Yalçın Orkun'la müştereken, Baltacıoğlu
ya bir mektup yazılmıştır. Metni elinde
yoktur.

Ankara, 22 Ekim 1961

Sayın Büyüğüm,

Yalçın ağabeyle görüştük. Bugüne
kadar yapılabilen alınabilen bil-
gileri yazıyorum.

Pedagoji'de ihtilâl için mat-
baanın teklifini size gönderdi.
Forması 250 lira. Bir ay içinde
basabilecekler. (Kısa ile 5 For-
malı 3000 nüsha için 16 50 59 x 82
boyutunda kâğıt istedikler. Bunun
5 topu halen matbaada emareten
durmaktadır. Geriye kalan 300
tepe'den almaya çalışacağız.

Ayrıca 300-310 tane 70 x 100 boyu-
tunda kaplık lâzım olacak. Bas-
manın bitimine yakın oluruz.

Bayman vasıtasıyla temin edeceğimiz.

Milli Eğitime yazdığımız dilekçeye pul yapıştırdık. Ancak, gönderdiğinizizi bildirdiğiniz kitapları almamışlar. Acele olarak iki tane Kur'an Tefsiri gönderilmesi gerekiyor. Reklam göndermek için istediğiniz adresler en kısa zamanda gönderilecektir.

Emlak Bankasıyla görüşüm ¹¹ Kiracı Bankasının size bildirdiği şartlar epey aklıya ^{etmiş.} ve ilan almışlar. Tanımevendi'den talimat bekliyorlar. Peşin isteniyor mu? Başka bir şart kabulacaktı mı? Durumun Bankanın Emlak Servisine acele yazılması uygun olacak.

Telefon için idarenin abone iş-
leri servisiyle görüştüm. 1/7/1961
de kapanmış görünmüyor. Borç varsa,
~~bu borcu~~ hem de ödenmezse tehlike
vardır, dediler. Hesabi çaptır-
dım. Mayıs 11,56; Haziran 24,02;
Temmuz 5,38; Ağustos 3,60; top-
lam olarak 44,56 lira borç
var. İlgili memura rica et-
tim. Yarına kadar bekletecek.
Bu borcu, kiracı mı ödeyecek-
ti? Durumu bilemiyorum. Fakat
telefonun kaldırılması tehlike-
sini önlemek için yarın bu
borcu ben yatıracam. Başka
çare bulamadım.

Gönderdiğiniz Tefsir'i aldım.
Ancak, adresi değişen bir kişi
vardı. Onların kitaplarını da
bana göndermenizi dilemiştim.
Eski adreslerine kitap gönderil-
mediyse, ya da gönderilmesin

geldiyse, ilgililere verilmeğe
üzere bana dört tane gön-
dermenizi dilerim.

Yeniğün'de yayımlanan bir-
kaç yazıyı gönderiyorum. Bir tane-
sinde sizin milliyet anlayışınızı,
bir de din konusundaki düşüncelerinizi
saygı ile okudum.

Halkın zamanından dolayı İstanbul'a
gelme işim gecikti.
Uygun bir zamanda gelebileceğimi
sarıyorum.

Derin saygılarımla sunarım.

Haldun Özer

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlerle İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tarihi

Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu Koleksiyonu

BLTOZN0100401